

Roč. XVII.

Čís. 5.—6.

Vychází i šestkrát do roka ve volných lhůtách.
Předplácí se na celý rok 60 h, do něm. zemí 70 h,
do ostatních zemí 80 h. — **Jednotlivá čísla** stojí
10 h, do něm. zemí 12 h, do ostatních zemí 15 h.

HLASY

SVATOVÁCLAVSKÉ.

Sbírka časových prožur.

Majitel a vydavatel **Družstvo Vlast** v Praze 570-II.
Redaktor **Vlastimil Hálek**, farář v Liboci u Prahy.
Administrace **Praha**, čís. 572-II, Žitná ulice.

O SV. VÁCLAVU.

Napsal

JOŠ. PROK. FABIÁN.

V PRAZE, 1917.

Tiskem a nákladem družstva Vlast.

„NIHIL OBSTAT“

Prague, 29. Junii 1917.

Dr. Franciscus Stejskal,
censor.

„IMPRIMATUR“

Ex archiepiscopali Ordinariatu Pragae, 14. Julii 1917.

Dr. Joannes Sedlák,
vicarius generalis.

Nr. 7885.

O sv. Václavu.

I.

Národ český má řadu mužův a žen, jež církev prohlásila za svaté. Jsou to mimo jiné (n. p. sv. Vojtěcha, sv. Ludmilu, sv. Prokopa atd.) zvláště sv. Jan Nepomucký a sv. Václav, jichž svátky jakožto předních patronů či ochránců vlasti jsou až posud v Čechách svátky zasvěcenými. O sv. Janu Nep. pojednáno bylo v čís. 1.—2. roč. XV. „Hlasů Svatováclavských“, v ročníku tomto zmíniti se chceme o sv. Václavu, což zdá se nám tím vhodnějším, že sbírka tato má v čele jeho jméno, dále že na světce tohoto jako na sv. Jana Nep. bývá od nevěrců našich nejvíce útočeno, a konečně proto, že v nynější době tolik jest nám potřebí pomoci tohoto mírumilovného knížete . . .

II.

Kdy a kde se sv. Václav narodil, určitě nevíme; co se času narození jeho týče, udávají jen

starší legendy,*) že mu bylo při smrti jeho otce, knížete Vratislava, jenž zemřel r. 921, osmnácte let, takže by se byl Václav narodil asi r. 903. Co pak týká se *místa*, kde spatřil světlo světa, udává se Praha, Stará Boleslav, ale hlavně dle starých pověstí *Stochov* (u Nového Strašecí), kde až posud stojí památník prý této události -- staletý dub, jež dle jedné legendy zasadila při té příležitosti sv. Ludmila, dle jiné pověsti pastýř ženoucí právě stádo, který uslyšev o narození syna knížecího vrazil prý radostí svoji hůl do země se slovy: „Jako hůl tato ujme se a vyžene ratolesti v rozlehlou korunu, tak daleko sáhati bude i úcta a sláva tohoto nového knížete.“ . . .

Václav, nejstarší syn knížete Vratislava a jeho manželky Drahomíry, měl dva bratry (Boleslava a Spytihněva, kterýžto byl nejmladší a záhy asi zemřel) a čtyři sestry, o jejichž výchování zvláště otec bedlivě se staral. Jmenovitě Václavovi, jakožto dědici knížecího stolce, věnoval Vratislav mimořádnou péči, v čemž podporován byl horlivě matkou svojí Ludmilou, která dle starých legend záhy vnuka svého Václava k sobě vzala a celou duší k němu přilnula. Zde (dle legendy Křišťanovy) byl učitelem jeho kněz jménem Pavel — bezpochyby týž, kterého sv. Method poslal do Čech, aby tu šířil učení

*) *Legend* a jest vypravování, pokud se zakládá na podání a pověsti. (Nauč. Slovník.)

Kronika jest knížka, v níž se zaznamenávají události dle pořádku časového. (Nauč. Slovník.)

Kristovo; vzdělával pak se mladý knězic dle různých zpráv nejprve jazykem staroslovanským a později též latinským, což mimo jiné potvrzuje legenda Petrohradská slovy: „I přesadil jej (Vratislava v Budeč, a chlapec se učil knihám latinským) i naučil se dobře.“ Totéž potvrzují i jiné legendy a různé zprávy, zmiňující se o neobyčejném nadání a velikých vlohách mládenečkových, takže již tím vyvráceny jsou vlastně pomluvy, útoky a lži o sv. Václavu, jež hanobitelé tohoto světce o něm rozšiřují, jakoby prý byl omezeným slabochem atd. atd. Inu člověk zbožný a svatý se nevěrcům ovšem nelíbí — to rádi věříme; ale svým posměchem a tupením neuškodí světcům, nýbrž sobě samým aspoň u rozumných a soudných lidí!

Druhým učitelem Václavovým byl (dle legendy Hyzovy) kněz Venno, jemuž zbožný pacholík při mši sv. posluhoval a dle tehdejšího zvyku žáků — též víno a hostie připravoval. I toto ministrování nevinného jinocha rozčiluje mnohé dějepisce a vytýkají to sv. Václavu jako cosi knížecího syna nehodného . . . Dobře poznamenává k tomu spisovatel dp. Jul. Košnář ve svém spise: „O svatém Václavu a vývoji úcty Svatováclavské“: „Jest s podivením, že pouhou zmínkou o tomto důkazu oddanosti a zbožnosti mnozí i vážní historikové se rozčilují, ač vraždy a svatokrádeže chladně ve svých dějinách nejen líčí, ale mnohdy je i omlouvají. Svatý Václav ovšem soudil jinak . . .“ jako soudí až posud lidé rozvážní, zlobou a nevěrou nezaslepení!

Mezi obyčeje tamní doby náležely mimo jiné též tak zvané *postřižiny* t. j. stříhání vlasů pacholíkům, když vstupovali do let jinošských. Toto posvatné a slavné stříhání (vlasů) vykonáno i na sv. Václavu a sice v chrámu P. Marie na Hradě Pražském, kde žil té doby slovanský biskup, asi jeden z těch čtyř, jež k žádosti knížete Mojmíra poslal r. 899 papež Jan IX. na Moravu. Biskup tento odslouživ mši sv., postavil sv. Václava na stupně oltářní se slovy: „Hospodine, Bože všemohoucí, požehnej kněžici tomuto, jako jsi požehnal Abrahamovi, Isákovi a Jakubovi, a jako jsi korunoval pravověrné císaře, podobné apoštolům, Konstantina a Helenu“ — načež postřižiny od kněžstva a některých pánů světských na sv. Václavu vykonány.

Ač byl mysli vždy veselý, obíral se přece rád Václav věcmi duchovními, lnul celou duší ke svým rodičům a babičce Ludmile, vynikal bezúhonným životem, což bylo slibnou zárukou, že dosedne jednou na knížecí stolec český kníže zbožný a v každém ohledu rozšafný — a to stalo se dříve, než se toho kdo nadál . . . Zemřel otec jeho — kníže Vratislav — již 13. února r. 921 k velikému žalu celého národa, zvláště pak kněžice Václava, jenž jej tolik miloval! Zármutek ten a bol byl tím oprávněnější, že, jak již uvedeno, bylo Václavovi teprve 18 let — a že právě tou dobou počal německý král Jindřich, zvaný Ptáčník, krutě sužovati polabské Slovary, zvláště Bodrce, Dalemince, Lutice a j., až si je všechny podrobil a k říši německé

připojil . . . Bylo všeobecně známo, že má zálusk i na Čechy.

Proti takovému bojovníku bylo potřebí silné, ano železné ruky — a zatím po smrti knížete Vratislava ujala se v Čechách vlády jeho choť Drahomíra s nezletilým synem Václavem. Seděly sice na trůnech vladařských nejednou ženy a třímaly statečně žezlo panovnické — ale Drahomíra, jsouc rozmarnou a tvrdou, méně se k tomu hodovala; vždyť pro uvedené právě odpuzující vlastnosti nedošla obliby ani u vladyků, ani u lidu, ano podobá se, že ani Václav ve mnohém s matkou svou nesouhlasil, ba ani nemohl souhlasiti, obraceje se častěji o radu k sv. Ludmile, jež posud sídlela v Praze. Teprve když ji snacha Drahomíra počala nenáviděti, odstěhovala se na své vdovské sídlo — hrad Tetín, kde mínila v tichosti ztráviti stáří své — ale Drahomíra, plna zloby a záští ke své tchýni, dala ji tam zavraždit, k čemuž propůjčili se dva velmoži: Tuman a Kovan, kteří z rozkazu kněžny Tetín vojskem přepadli a sv. Ludmilu zardousili (15. září roku 921). Všecko zde pobravše a kněze i služebnictvo vypudivše, vrátili se do Prahy, kde nejen sami, ale i jejich přátelé štědře byli od Drahomíry odměněni . . . Po jejich odchodu pochováno tu bylo tělo sv. mučednice, odkud dal je vnuk její sv. Václav vyzdvihnouti a uložití v chrámě Páně sv. Jiří na Hradě Pražském.

Ale zmínění velmoži Tuman a Kovan byli netoliko vrahy a nástroji v ruce Drahomířině, nýbrž,

jak poznamenává dějepisec Jos. Kalousek, byli to zároveň představitelé nově se tvořící dvorské šlechty, kteří používali nepěkných vlastností kněžniných k získání hohatství a moci . . . Po zavraždění sv. Ludmily nabyli při dvoře Drahomířině velikého vlivu a vládli prý v celé zemi jako vznešená knížata, urážejíce svojí vypínavostí vrstevníky, takže vzbudili proti sobě všeobecnou nenávist. (Kalousek: „Obrana sv. Václava“.) Tak vypadalo to v zemi české sotva po půlletém vladaření Drahomířině! Když však zpupné jednání obou jmenovaných vládků přesahovalo již všechny meze, rozešla se s nimi konečně i kněžna a žalovala je u zemského soudu, dle jehož nálezu měli býti odpraveni i se svými příbuznými, kterýžto ortel stihl však jen Kovana s bratrem a celým rodem, kdežto Tuman, byv ještě v čas zpraven o tom, co mu hrozí, prchl se svými do ciziny. Tím však sváry a různice nebyly odstraněny — ba naopak přibývalo jich stále více — neboť ti, kdož pomohli Drahomíře odstraniti Tumana a Kovana, žádali za to odměnu, které i různými piklemi počali se domáhati . . . Za těchto zmatků vtrhl do Čech (r. 922) bavorský vévoda Arnulf, svak vévody zlického či libického. Dle dějepisce V. Tomka povolal tento Arnulfa, by pomocí jeho za panujících nepořádků rozšířil své panství; nevíme sice z dějin, jak skončila tato válka, ale dle všeho musila Drahomíra i zde povolit a dáti vojvodovi libickému, co si přál, což uzavírá se z toho, že ještě v druhé polovici X. sto-

letí celé dvě pětiny jihovýchodních Čech patřily libickým Slavníkovcům . . . Tyto neutěšené poměry, jak se podobá, byly příčinou, že vláda Drahomířina již po dvou letech smutně skončila (r. 923), a žezla ujal se nyní samostatně kněžic Václav.

Země česká byla v době té již takřka na kraji záhuby . . . I bylo tudíž třeba obezřetného a udatného panovníka, by nestihlo Čechy to, co říši velkomoravskou, a to tím spíše, že jejím pádem do rukou maďarských stál tu národ český jako ostrov v širém moři, na nějž hnaly se kruté bouře ze všech stran . . . Mladý kníže, vida takové nebezpečenství, strojí se stavěti hráze proti hrozícím vpádům; ale domácí poměry činily mu veliké překážky. Zbujnělí totiž za vlády Drahomířiny vladykové, spoléhající na mládí a nezkušenost Václavovu, počali knížeti vypovídati poslušnost, toužíce po úplné neodvislosti . . . Ve své zpupnosti a v naději, že se lidu nikdo neujme, počali tento hrozně utiskovati — než zmýlili se velice! Kníže Václav, ač mladý, tichý a pokorný, když bylo třeba, dovedl vystoupiti rázně a neohroženě, čehož nejdříve zakusil uvedený již vojvoda zlický Radslav, který první chystal se k odboji proti hlavnímu knížeti Václavovi. Tento však nevyčkal, až Radslav vtrhne snad do jeho knížectví, nýbrž sám vpadl s vojskem do území vojvodova; ale když vojska octla se u Žitomíře (Stolmíře u Č. Brodu) již proti sobě, tu dle legend líto bylo sv. Václavu nevinné krve českého lidu, jež by v bitvě prolita byla, proto

vystoupiv prý vpřed pravil Radslavovi: „K čemu prolévati nevinnou krev lidu? Spor jest pouze mezi mnou a tebou, nuže jen my dva utkejme se v boji, by ušetřen byl lid, který za nic nemůže. Má-li téci krev, ať teče jediné krev naše, by tito odejítí mohli v pokoji!“

Hrdý vévoda musil ovšem toto vyzvání přijmouti, by se nezdálo, že jest zbabělcem; i žene se již na svatého knížete — ale co se to děje? Místo útoku sestupuje s koně, padá na kolena a prosí za mír . . . Odkud ta náhlá změna? Spatřil totiž nad hlavou sv. Václava skvělý kříž. Sv. Václav prosícímu ovšem rád odpustil, praviv mu významná slova: „Vrať se domů spokojen a měj dosti na svém, já tvého nežádám!“

Nuže, byl sv. Václav slabochem, za jakého jej mnozí ve své neznalosti dějin nebo ze zloby prohlašují? Zajisté, že nikoliv! Kde povinnost káže, neleká se boje — sám předejde protivníka! Ano, by nevinný lid nekrvácel, sám chce bojovati s nepřítelem svým — a když prosí za pokoj, velikomyslně mu odpouští. Opravdu pravý to hrdina!

Radslav, nemíně to upřímně s mírem, za nějž prosil, nezasluhoval ovšem takové laskavosti — než sv. Václav pokořením jeho přece mnoho dosáhl; zjednal si totiž svým šlechetným jednáním a svojí rázností úctu a obdiv mnohých vojvodů, kteří počali si ho nyní tím více vážit, ježto viděli, že zastává se zájmů celé země. Někteří však vzdor tomu setrvali i nadále v odboji — a mezi těmi

byl i jeho bratr Boleslav. To potvrzují nejen legendy a kroniky, ale i dějepiscové na slovo vzatí, jako n. př. Palacký, jenž v ohledu tom píše: „Bratr jeho (totiž Václavův), jinoch pánovitý a smělý, obdržel od svého otce (Vratislava) v ouděl krajinu tu, kde podnes města Stará i Mladá Boleslav připomínají jeho jméno; i měl sice staršího bratra svého i knížete poslušen býti, avšak jako by pánem byl a nikomu nepodlehlym, jal se všelike závady a nátisky činiti lidu svému. Byltě zajisté opak bratra svého, chtějícího i tam mírnosti a vlídnosti, kde bylo přísnosti potřebí. Co vlastně mezi bratřími a matkou bylo, neví se; musiloť to však býti dosti vážné, protože Václav, byv i v domnění to uveden, jako by Boleslav a Drahomíra spolu o jeho bezživotí byli ukládali, vypověděl matku ze sídla svého; avšak brzy zase, o nevině její přesvědčen, přivedl ji s velikou ctí sám nazpět.“ Slovy těmito dává Palacký (ač protestant) světcí našemu krásné svědectví; nebyl tedy sv. Václav pánovitým a smělým, neutiskoval lidu, jako Boleslav, jenž byl pravým opakem bratra svého . . . Praví-li Palacký, že chtěl sv. Václav mírnosti a vlídnosti i tam, kde třeba bylo přísnosti, ukazuje zase pravý opak vystoupení Václavova proti pyšnému Radslavu, ano i proti Drahomíře, která asi nemohla se vpraviti ve vědomí, že již není vladařkou a proto, místo, by záměry syna-knížete podporovala, spíše je kazila . . . A jako rázně vystoupil proti odbojnému vévodovi zlickému a proti různé pletichy osnoující matce, podobně vy-

toupil Václav i proti svému bratru, když počal tento „*všeliké žádavy a nátisky činiti lidu svému*“; v čem ty žádavy a nátisky spočívaly, vykládá Kosmas, jenž píše ve své kronice, že si Boleslav umínil vystavěti hrad, který by nesl jeho jméno (Boleslav). I začal prý ho opevňovati kamennou hradbou (po způsobu Římanů), nutě ku práci lid i ze župy pšovské, který však se tomu vzpíral slovy: „My ani neumíme, ani nechceme činiti, co nařizuješ; neb také otcové naši nic takového nečinili.“ Dějepisec Václ. Vlad. Tomek se domnívá, že vladykové pšovští byli k odporu tomu lidem doháněni asi proto, že Boleslav, rozděliv župu pšovskou ve dvě, robotu tím zvětšil. A jako bratr Václavův, tak počínali si též jiní vladykové — a takovým pak byl ovšem přítel a zastánce lidu, jakým byl sv. Václav, solí v očích!

Byl-li však spravedlivý, pořádku a práva milovný kníže přísným k jiným, chtěje tak udržeti je v mezích, jichž ke škodě lidu neměli přestupovati, byl tím přísnějším sám k sobě, veda život v každém ohledu bezúhonný a ctnostný — vždyť měl býti — a také skutečně byl — zářícím vzorem jak vojvodům, tak i lidu. A tomu zajisté nebudeme se diviti, uvážíme-li, že byl vychován od světice — sv. Ludmily . . . Na doklad uvádíme aspoň několik slov z tak zvané Petrohradské kroniky, kde čteme: „I vložil Bůh takovou milost na knížete (totiž sv. Václava), že uměl knihy latinské jako dobrý biskup aneb kněz, a když vzal knihy slovanské, pročítal

je naskrze bez ouhony. Netoliko pak že knihy uměl, ale i víru naplňoval; všem ubohým pomáhaje, bídné krmil a odíval, vdovám a sirotkům ublížiti nedal, vězně a paroby prodávané, zvláště duchovního stavu, na svobodu kupoval, pohostiným dobře činil a lidi vše, chudé i bohaté, miloval a o ně se staral.“

Jedná takto člověk rozumu omezeného? Koná takové skutky slaboch, za jakého, jak řečeno, mnozí nepřátelé víry a pravdy vůbec svatého knížete našeho prohlašují? Ne — tak počíná si jen muž dokonalý, zbožný a svatý, tak panuje a vládne pouze kníže příkladný a vzorný! Proto stojí před námi sv. Václav jako pravý bohatýr, třeba nezdařilo se mu vše a tak, jak o to usiloval; neboť nebylo to vinou jeho, ale těch, kdož proti němu brojili a šlechetným jeho záměrům různé překážky a obtíže činili . . .

Jak již podotknuto, dostal německý král Jindřich, zvaný Ptáčník, podmaniv si Slovary polabské, zálusk i na Čechy, které podrobením se zmíněného již vévody bavorského Arnulfa Jindřichovi, staly se sousedem veliké a mocné říše německé. By úmysl svůj mohl provést a naší úrodné vlasti se zmocnit, vzal si snad za záminku poplatek, ke kterému zavázali se kdysi Spytihněv a Vratislav, který však od Vratislava a tedy ani pak od Václava odváděn nebyl — a vtrhl (r. 928 nebo 929) s ohromným vojskem do Čech. Než kníže český — sv. Václav — sebral také vojsko a táhl proti Jindřichovi, jemuž

pomáhal Arnulf Bavorský a zrádný Radoslav zlický. Dle dějepisce Jos. Kalouska (ve spise jeho „Obrana sv. Václava“) došlo asi k nejedné bitvě, pro Čechy z počátku i častěji vítězné, takže někteří dějepisci — ani Palackého nevyjímaje — klamně se domnívají, jakoby se byl sv. Václav vzdal bez boje, zavázav se ku poplatku 500 hřiven stříbra a 120 volů . . . Pravý opak toho dokazuje na základě starých zpráv v uvedeném svém díle universitní profesor Dr. Jos. Kalousek; uvádí slova Siegberta Gemblackého, jenž (dle Widukinda) píše: „Václav, kníže český, od krále Jindřicha na hradě pražském obležen, vzdal sebe i hrad králi a uloženu Čechám pokutu peníze poplatku přijal“ — a letopisec salcburský praví: „Král Jindřich a vévoda Arnulf nad Čechy zvítězili.“ Nuže, když „zvítězili“ — tož bylo tedy bojováno! A byl to boj asi krutý, ale nerovný, takže kníže český musil konečně před přesilou nepřátel ustoupiti až na hrad pražský, zde se konečně vzdáti a k bývalému poplatku opět se zavázati. Ovšem dle rozumu těch, kdož vidí v tom slabost, měl tedy Václav raději nechat všechno vojsko porubati a tak zemi českou nepříteli za kořist vydati! Než dle soudu rozumných lidí právě toto byla by slabost, a mohlo by se to sv. Václavu vyčítati; když však bránil se, pokud mohl, konečně však — vida přesilu — když, aby zachránil vlast a zamezil marné prolévání české krve, podvolil se k odvádění bývalého poplatku — dokázal tím jen moudrou rozvahu a lásku k lidu a rodné zemi!

- Tupitelům rozšafného knížete patrně milejší by byla hromádka stříbra a několik volů (o něž ostatně nebylo tehdy při chovu skotu nouze), než celý národ a všecka země česká! Zvláštní to „vlastenčení“! Proč pak tu „slabost“ nevyčítají Spytihněvovi, Vratislavovi, Boleslavovi I. atd., kteří přece také musili Němcům buď platiti, nebo jim ve válkách pomáhati? Inu proto, že při Václavu jedná se o světce — a ten musí býti potupen — třeba neučinil nic jiného, než co učinili jiní před ním i po něm. A ještě učinil to až tehdy, když nic jiného již nezbývalo k zachování Čech! Za to zajisté ne hany a posměchu, ale uznání a úcty zasluhuje ode všech lidí rozumných a soudných! Neboť z nepřítele učiniti si přítele, zlo obrátiti v dobro, kde není již žádné naděje a vyhlídky na vítězství, to dokazuje velikou obezřetnost a nepopíratelnou moudrost. A že toto přátelství sv. Václava s Jindřichem Ptáčníkem nebylo Čechům ke škodě, ale naopak k užitku, patrně jest z toho, že nyní král německý knížete českého právě pro jeho statečnost a moudrost velmi si zamiloval, s ním často o věcech nejdůležitějších se radil — a poplatek Čechům odpustil! Nemusí tedy hanobitelé sv. Václava ani toho kousku stříbra a těch 120 volů litovati . . .! Ať jen raději uváží, co bylo by z národa českého a z naší drahé otčiny, kdyby byl sv. Václav jednal dle jejich „rozumu“! Asi totéž, co stalo se se slovanskými kmeny polabskými, kteří utonuli v moři ciziny . . . Při poradách,

k nimž, jak uvedeno, zván byl nyní od krále Jindřicha i sv. Václav, událo se jedenkrátě něco zvláštního; vypravuje Dalimil a staré kroniky, že jednou kníže český poněkud se při modlitbě opozdil, takže přišel ku poradě poslední ze všech knížat. To prý Jindřicha velice rozlobilo, i umínil si, že ho veřejně pokárá, jakmile vstoupí do síně. Ale co se stalo? Místo, by nějaké výtky vstupujícímu Václavu činil, sestupuje král s trůnu a padá před ním na kolena — proč? Protože prý viděl, jak postava knížete českého skví se nebeskou září — a jak za ním ukazují se dva andělé! . . . Tak oslavil Bůh poznovu (jako u Žitoměře) toho, jejž dnes mnozí zneuctívají! Svatému Václavu tím ovšem úcty nevezmou, ani jí proto nezmenší — ale sebe samy takovým jednáním odsuzují! Pomáhal-li sv. Václav (r. 933) německému panovníkovi proti Maďarům, jak ukazují zprávy dějepisné, činil to zase jen ku prospěchu jak vlastnímu, tak i celé země české; vždyť Maďaři, ztroskotavše (r. 905) říši velkomoravskou, ohrožovali všechny ostatní národy, a činili výpady již i do Čech, jak dokazuje dějepisec Frant. Palacký, jenž ve svých „Dějínách národa českého“ píše: „Každoročně vídati je bylo (t. Maďary), ježto na rychlých koních lehce zbrojeni, avšak i když utíkali nebezpeční, vyjížděli na kořist a vraceli se nepotrestáni: roku 908 do Sas i Durinska, 909 do Šváb, 910 do Bavor a do Frank (kdežto německý král sám k ročnímu poplatku se jim zavázal) . . . Kvapem nenadálým, vzezáhle jako ledovití mraci,

bouřivali přes vlasti a zmizívali opět dříve, než těžká zbroj německá uměla shlučiti se proti nim; nehledajíce než plenění a loupežení, nebavili se dobýváním pevných míst, ale míjeli je a vyhýbali se větším bitvám, aby jen s kořistí vraceli se domů. Není pochyby, že i Čechy, leževše jim na cestě do Sas a Durink, nejednou od nich probíhány a pleněny byly, ačkoli chudé věku toho památky nic o tom nepovídají.“

Tedy ani tuto pomoc králi německému proti tehdejším loupeživým a tolik nebezpečným Maďarům nelze sv. Václavu vykládati ve zlé, vždyť tím, jak uvedeno, hájil nejen zároveň vlastní, ale i celé země prospěch! Kromě toho docílil tím ještě jistějšího pokoje a míru s Německem, čehož využil pak plnou měrou jak k uspořádání poměrů vnitřních a tím i ku blahu svých poddaných, tak i ku povznesení orby, řemesel a obchodu, nezapomínaje při tom ovšem ani na duchovní potřeby svého lidu! Ale právě toto duchovní povznesení lidu bylo tehdy nadmíru nesnadné a obtížné, neboť lid z pohanství teprve nedávno k víře katolické přestoupivší a stále ještě asi přestupující, nemohl hned odvyknouti pohanským obyčejům a zvykům, různým vášním a náruživostem, což knížete zbožného velice rimoutilo. Tak na př. jako jinde, tak i v Čechách panoval obyčej, že každý dlužník stával se otrokem věřitelovým, nemohl-li dluh svůj v určité lhůtě vyrovnati... Také různé pověry, krevní msta, obchod s otroky a jiné pohanské způsoby bujely ještě namnoze ve

vlasti naší ku velikému pohoršení těch, kdož upřímně přilnuli k učení Kristovu. A tyto při pravé víře udržeti, bloudící pak ku pravdě Syna Božího přivesti, to vytknul si sv. Václav za svůj cíl; proto odstraňoval staré pohanské zvyky a vzdělával lid sobě svěřený z lásky k jeho nesmrtelným duším naukami jedině pravé církve Kristovy. To potvrzuje sám Palacký, jenž píše v tom ohledu: „O náboženství dbal svatý Václav netoliko za příčinou pravé a zdravé politiky, ale i za puzením srdce a celé duše své. Dav ve všech městech stavěti kostely, ozdobil a nadal je hojně a povolal k nim kněží ze všech zemí křesťanských; na hradě pak pražském položil základ ke kostelu svatého Víta, tam, kde až podnes stojí stolice a hlava všech církví českých. Takž tu dle slov staroslovanské legendy „bez přítrže služba šla Bohu po všecky dni, jako i ve velikých národech, působením dobrého a spravedlivého panovníka Václava“ . . . Praví-li se zde, že sv. Václav dal „ve všech městech stavěti kostely“ — vyplývá z toho, že dal asi při nich zříditi zároveň i školy, neboť tak to bylo obyčejem v církvi katolické, že skoro při každém chrámu Páně vystavena též škola, kterémužto krásnému zvyku Václav, jakožto vzorný syn církve zůstal zajiště vždy také věrným. Má tedy velikou zásluhu i o školství, jako vůbec církev katolická, čímž spolu padá námitka těch, kteří vytýkají církvi, jakoby nepřála pokroku a vzdělanosti — neboť zase pravý opak jest pravdou! Majíť školy jak

obecné, tak i vysoké právě od církve svůj původ -- a ve vznešeném úkolu tomto byla církev vždy vydatně podporována od svých nejlepších vyznavačů, jak vidíme patrně i na sv. Václavu! Že to vše (stavba kostelů, škol a jich vydržování atd.) vyžadovalo mnoho peněz, jest samozřejmo; ale Václav ve své moudrosti uměl si je zaopatřiti jednak tím, že sám co nejvíce ve všem se uskrovněl, jakož i tím, že zrušil výroční hostiny vojvodům pořádané a omezil různé dary hlavním knížetem českým dle starého zvyku lechům posílané. To ovšem mnohým se nelíbilo — ale Václav dbal víc vzdělání a duševního prospěchu svého lidu, než nelibosti několika křiklounů, kteří rádi se dobře měli z cizího...

Ježto pak si přál, aby církevní obřady konaly se způsobem co nejslavnějším, jak toho právem vyžadují služby Boží (Bůh zajisté a svatá jeho služba zasluhují od nás oslavy co největší), sbíral bedlivě bohoslužebné předměty a posvátné knihy; zvláště pídil se horlivě po reliquiích či sv. ostatcích, jež, jak známo, zvláště v každém oltáři, na němž slouží se mše sv., uloženy býti musí na památku, že první křesťané v katakombách na hrobech sv. mučedníků obět Nového Zákona, t. j. mši sv. Hospodinu přinášeli. (Ostatky ty jsou uprostřed oltáře, kde při mši sv. leží svatá hostie a kalich s krví Páně; tam také líbá kněz vždy oltář, obrací-li se k lidu). Pro chrám sv. Víta na Hradčanech podávalo se sv. Václavu získati od Jindřicha Ptáčníka

rámě sv. Víta, jež s velikou slávou do této svatyně, tomuto mučedníku zasvěcené, dal uložit. Podobně dal slavně přenést ostatky sv. Ludmily z Tetína do chrámu Páně sv. Jiří (na Hradě Pražském), sám vyšel vstříc slavnému průvodu tomuto.

Než co platny by byly i nejvzácnější reliquie (ostatky) a nejslavnější ceremonie (obřady), co sebe čtenější a nádhernější chrámy, kdyby byly prázdné? Proto sv. Václav, aby pozбудil a navykl šlechtu i lid službám Božím obcovati, sám všechny předcházel krásným příkladem navštěvuje pilně nejen kostely Pražské, ale i venkovské, jím zbudované, o zvláštních příležitostech, jmenovitě o slavnosti jich posvěcení; a příklad tento skvělý dle starého přísloví, že „slova pohnou, ale příklady táhnou“, nebo že „slova zní, příklady však hřmí“ zajisté že dobře působil jak na lid, tak i na lechy, jimž ostatně nejednou a to důrazně připomínal jejich povinnosti, jak na př. uvádí ve své legendě biskup mantuanský Gumpold, jenž klade sv. Václavu v ústa tato slova k lechům: „Stal jsem se z jinocha mužem a dle Písma vyprázdním vše, což bylo jinošského. Nebudu již naslouchati vaší nepravosti, nýbrž řídě činy své příkázáním Božím, pevně státi budu, posílněn božskou milostí Lásku k míru ať vše doma i venku i v zemi. Soudové ať převracováním (zákona) neničí práce, užitek přinášející. Ohavných vražd na vlastních příbuzných, jimiž často se poskvřňujete, ať již nikdo se nedopouští. Jestliže z bázně před králem nejvyšším ne-

ustanete od porušování zákona, hněv náš proti nešlechtníkům horlivostí pro Boha roznícený, každému provinilci hlavu stíti rozkáže . . .“ A jak přísným byl proti nešlechtníkům, tak opět laskavým a dobrotivým jevil se k poctivému lidu, ježž rád vyhledával, jemu radil a jak jen mohl, ochotně pomáhal — vždyť, jak dočítáme se v různých zprávách o něm, i v noci, nikým nepoznán, donášel chudým a nemocným dary (často bývá vyobrazen světec náš, jak i dříví nese na rameně k chatám opuštěných . . .), a zmíněná již legenda Petrohradská praví o něm: „Vdovám a sirotkům ubližovati nedal od nikoho; lidi všechny miloval . . . Chrámy všecky zlatem okrášlil a věřil v Boha vším srdcem a vše dobré činil v životě svém. Chudé domácí i přespolní, a jestliže kdo zimou strádal, všecky odíval a krmil . . .“ A odkud čerpal asi sílu, že tolik dobrého mohl konati? Odkud odjinud než z víry, ze sv. náboženství a zvláště z toho, co jest středem a ohniskem naší sv. víry, t. z nejsv. Svátosti oltářní (Eucharistie), jejímž byl vroucím ctitelem! Vypravujeť se v životopisech jeho, že i za doby noční obcházel často se sluhou svým Podivenem chrámy Páně, koře se Ježíši svátostnému, zatím co jiní po denní práci odpočívali; z úcty a lásky k Synu Božímu v nejsv. Svátosti přítomnému sil pšenici a připravoval hostie, pěstoval a lisoval víno k oběti mše sv. To se ovšem zase mnohým nelíbí a prohlašují to jako za něco pro knížete nehodného — ano dovolují

si jizlivě poznamenávati, že tím bez toho asi zanedbával své vladařské povinnosti! Ó, těch „starostlivých“ fariseů! Ať jen dokážou, v čem sv. Václav povinností svých nedbal! Dějiny dávají mu v ohledu tom nejkrásnější svědectví, poznamenávajíce, že právě proto v noci ubíral se nejednou do chrámu, ježto mu ve dne nezbývalo času pro povinnosti vladařské! A připravoval-li sám víno a hostie ke mši sv., tím se nijak nezahodil — neboť sloužiti Králi všech králů, jenž se při oběti novozákonní obětuje, není nectí, ale vyznamenáním — čehož ovšem nevěrec ve své zaslepenosti nepochopí . . .

Poukazují-li tito „přítelíčkové“ pravdy k tomu, jak prý se to srovnává se zbožností Václava, který přece matku svou Drahomíru ze sídla svého vypověděl — budiž jim připomenuto, že sv. Václav vševědoucím nebyl . . . a když, jak Palackým uvedeno, uveden byl v domnění, že Drahomíra se synem Boleslavem ukládají mu o život, jest to něco divného, že ji odstranil? Jiný by s takovými lidmi jinak asi zatočil! Ale co dodává týž dějepisec (Palacký)? Jak již dříve podotknuto píše: „avšak brzy zase, o nevině její přesvědčen, přivedl ji s velikou ctí sám nazpět,“ při čemž prý lítostí nad svou unáhleností i plakal. Ostatně jeho vroucí lásce k matce skvělé svědectví vydává staroslovanská legenda, která dí, že „tak ctil matku svou, že se radovala víře syna svého a milosti, již prokazoval“ Tedy ani tento útok

nevěrců na sv. Václava se jim nezdařil — a věru bylo by žádoucno věděti, jak asi oni chovají se ke svým rodičům, třeba jim o život neukládali . . . ! Možná, že mnozí rodiče s pláčem by vypravovali, jak je bezbožný synáček jejich cti a miluje !

A jako šlechetně zajisté zachoval se sv. Václav ke svojí matce, podobně měl se laskavě též ke bratru Boleslavovi, ač i tento, jak již zmíněno, dosti často veliké činil mu potíže, utiskuje lid, spolčuje se s odbojnými vladyky atd. Tito domnívajíce se býti zkrácenými pod vládou spravedlivého knížete, jenž nechtěl jim trpěti pohanských a často velmi krutých a hanebných obyčejů, štváli proti němu Boleslava, žádostivého knížecího trůnu — ano namluvili mu docela, že Václav hodlá jej zavraždit . . . čtemeť ve starší staroslovanské legendě, že mu našeptávali : „Chce tě zabít Václav, smluviv se s matkou svou a muži svými. A proto, jest-li nezabiješ dříve bratra svého, pozdě pykati budeš. My tobě více přejeme a tebe více, nežli jej, chceme . . .“ Napřed štváli proti Boleslavu a Drahomíře Václava, a když tento prohlédl jejich pletichy, rázem obrátili — jenže Boleslav nebyl tak prozíravým a obezřetným; jako Václav — i uvěřil jejich štvavým slovům dne 22. září r. 929 sešli se ke společné úradě, na níž ujednáno, by pozval Boleslav bratra svého do Staré Boleslavi příští neděli, kdy připadala právě výroční památka posvěcení tamního kostela, zasvěceného sv. Kosmu a Damianu (27. září). Václav

při své zbožnosti a laskavosti vyhověl ochotně tomuto pozvání, vždyť, jak jsme slyšeli, při takových příležitostech rád příkladem svým povzbuzoval šlechtu i lid k plnění náboženských povinností. Hned po službách Božích pomýšlel na návrat do Prahy — to však nehodilo se Boleslavu k vykonání jeho zrádného úmyslu a proto žádal bratra, by pohostinstvím jeho nepohrdal a aspoň přes noc u něho se zdržel. Byl prý sice kýmsi upozorněn, že se jedná o jeho život, ale nevěřil, že by vlastní bratr čehos podobného byl schopen . . . Zatím nadešla noc — a tu shromáždili se spiklenci v domě svého vůdce Hněvsa, radíce se, jak by svůj hanebný záměr měli provést. I ustanovili se posléze na tom, aby se vyčkalo do rána, až Václav dle svého obyčeje půjde do kostela . . . A Václav opravdu, sotva z jitra odzvonilo, pospíchal do chrámu Páně, a potkav v tom Boleslava, srdečně jej pozdravil a děkoval za milé pohostění. Ale Boleslav vytasiv meč se slovy: „Dnes lépe tě pohostím“ — ťal bratra do hlavy! Než Václav byl silnější Boleslava, i povaliv ho na zemi, vytrhl mu meč a domlouval mu: „Pro Bůh, co zamýšlíš?“ V tom však přichvátili již dva ze spiklenců, totiž Tista a Tira a ranami svých mečů srazili jej k zemi — zatím přiběhl i Hněvsa a dobil umírajícího knížete, prohnal mu žebra mečem . . . Zbrojnoši spiklenců rozsekali pak tělo mučedníkovu na kusy, načež zjímali i služebnictvo Václavovo a povraždili (v pondělí dne 28. září r. 929). Ve své divokosti chtěli vra-

hové zahubiti též Drahomíru -- ale od toho je Boleslav přece zdržel pravě, na to že jest času dost — — — a kdyby snad chtěla utéci, že ji snadno dostihnou!

Když hluk zavražděním sv. Václava povstalý se utišil, vyšel kněz jménem Krašej a nedbaje vlastního nebezpečení se strany spiklenců a jejich čeledi sebral kusy rozsekaného těla mučedníkovy a přikryl je; Drahomíra uslyševši, co se stalo, přichvátala a hoře plačíc líbala zohavenou mrtvolu svého prvorozence. Když potom svaté tělo bylo v bytu Krašejově umyto, odnesli je do chrámu sv. Kosmy a Damiana, kde za hlasitého pláče mnohých bylo pohřbeno . . . Ale ani matka, ani bratr pohřbu toho se nesúčastnili — neboť Drahomíra, zvěděvši asi, že se jí ukládá o život, uprchla k vévodovi charvatskému, který měl její dceru Přibyslavu za manželku, a Boleslav odejel do Prahy, kde se zmocnil vlády . . .

Ježto dle svědectví starých letopisců děly se nad hrobem Václavovým mnohé zázraky, počal lid ke hrobu tomu putovati a uctívati zavražděného knížete jakožto světce; to potvrzuje i dějepisec Palacký, jenž píše: „Václav, pobožný a spravedlivý, utrpěvší konečně za svou horlivost o náboženství, považován a vyhlášen jest od veškerého lidu hned po smrti své za mučedníka svatého . . . Dříve, nežli věk minul, ano pokud bratrobijce seděl na trůnu, roznesla se pověst o zázracích u jeho hrobu zběhlých až do dalekých zemí.“ Jest zajisté podivu-

hodno, že napsal tak evangelík Palacký — když přece, jak známo, protestanté v zázraky nevěří, ano z nich posměch si dělají (ač Písmo sv., jež vyhlašují za jediný pramen víry, tolik zázrakův uvádí!). Než chtěl-li býti nestranným a spravedlivým, či, jak se říká objektivním, byl nucen tak napsati na základě různých zpráv velice starých, jako legendy staroslovanské, Petrohradské, Gumpolda Mantuanského a j.

Boleslav, vystřízlivěv ze svého hněvu, s bolestí poznal, jakého zločinu dopustil se na svém zbožném bratrovi a upřímně počal činu svého hrozného litovati . . . Vykládal-li Václavovi, že nevládne dosti rázně, přesvědčil se záhy, že břímě knížecího stolce jest daleko obtížnější a těžší, než se domníval; vždyť i jemu začali vojvodové vypovídati poslušnost — ano vévoda lucký (při řece Ohři) hledal proti němu pomoc i u Němců, kteří ochotně mu přislíbili přispěti, majíce v čele opět krále bojovného a statečného — Ottu I., přijmím Velikého, nástupce to Jindřicha Ptáčníka. Sotva tedy Otta I. přivedl k poslušnosti Bavory, Sasy a Franky, strojil se vtrhnouti do Čech; než ani Boleslav nelenil a vyraziv proti vojsku Ottovu, porazil je. Ježto pak lid český stále mu vyčítal vraždu na bratrovi hanebně spáchanou, rozhodl se nyní tělo Václavovo převézt do Prahy a pochovati je ve chrámu sv. Víta, doufaje tak utišiti lid a zároveň ukázati svoji lítost nad spáchaným zločinem; vyšed sám smutnému tomu průvodu vstříc až k potoku Rokvtnici

(u Libně), doprovodil ho až na hrad pražský. Ač převezení to státi se mělo tajně (v noci), přece stalo se veřejným a velice slavným následkem zá-
zraků, jež dle starých legend při tom se udály; tak vypravují jedni, že potok Rokytnice, přes který mrtvola světcova měla býti vedena, této noci (na den 4. března r. 939) velice se rozvodnil — jiní opět tvrdí, že vůz, na němž svaté tělo odpočívalo, uvázl před věznicí pod hradem pražským, a že nebylo lze jím hnouti . . . Zatím počalo již svítati — i hrnul se sem lid ze všech stran; pln zvědavosti, co ve voze se asi skrývá, otevřel rakev a spatřil téměř neporušené tělo svého miláčka . . . Z těla prý vycházela líbezná vůně — rány vrahy způsobené byly zaceleny, jen ta, jižto bratru svému zasadil sám Boleslav, jitřila prý se hluboko a krvavě . . .

Spořádav poněkud, a to s velikými obtížemi, domácí poměry, nucen byl Boleslav opět brániti se proti Němcům, kteří zase počali na Čechy útočiti; 14 let trval tento zápas, Češi bojovali statečně, ale přece bez výsledku — neboť Otta I. dostal se konečně až ku Praze, a Boleslavu nezbývalo, než aby se vzdal (r. 950). Docíliv obnoveným závazkem míru, jal se nyní všemi silami pracovati jak o blaho celého národa, tak zvláště svojí rodiny — a práce jeho, aspoň pokud se týče jeho dítek, korunována byla skvělým výsledkem; vždyť syn jeho prvorozený a nástupce Boleslav II. vládl (967—999) tak moudře a vedl tak vzácný život, že zván jest

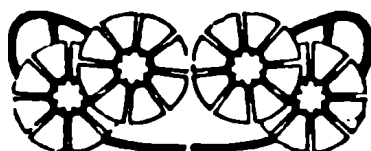
v dějinách „Pobožným“ — syn pak druhý, který prý se narodil v den zavraždění sv. Václava a nazván proto Strachkvas, vstoupil do kláštera benediktinského v Řezně, přijav jméno Křišťan (Kristian; dle staré pověsti zaslíbil Boleslav tohoto syna svého stavu duchovnímu brzy po jeho narození na odčinění svého zločinu . . .). Pokud pak týče se dcer, provdala se jedna — Doubravka — za polského knížete Měška I. a podporovala tam vydatně šíření víry Kristovy, kdežto druhá — Mlada či Milada — založivši s povolením papežovým klášter benediktinek u sv. Jiří na Hradčanech, byla v témže první abatyší (Mladu poslal otec též do Říma k papeži Janu XIII. s prosbou, by dovolil zřídit v Čechách samostatné biskupství). —

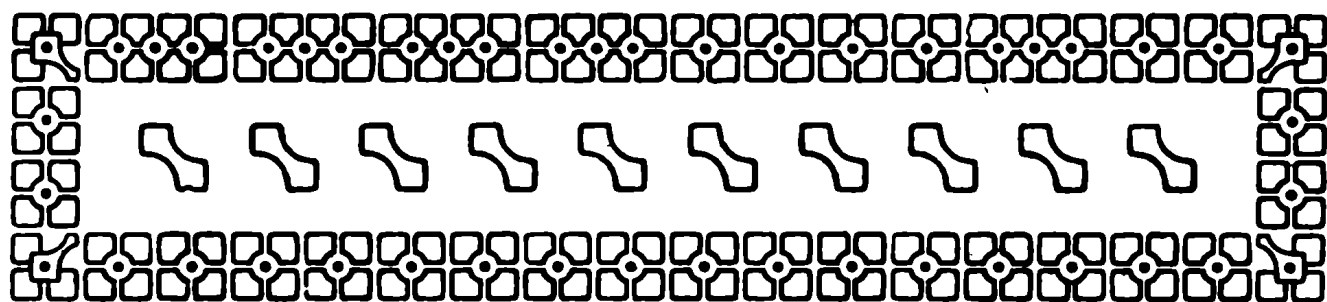
Kronikáři nazvali Boleslava I. „Krutým“, poněvadž prý nejednou, násilně a krvavě domáhal se sjednocení země, ba dějepisec Fr. Palacký klade do doby jeho panování počátek robot zemských... i není tedy divu, že ani vzdor mnohým opravdu velikým činům nemohl si získati lásku, jaké těšil se u lidu jeho bratr — sv. Václav!

III.

A tato láska a úcta, jak jsme slyšeli, šířila se po jeho smrti víc a více, čehož ostatně jsou důkazem ty přechetné sochy, kaple a kostely sv. Václavu zasvěcené, dále i to, že lid český vše, co

mu bylo milo a draho, nazýval rád „Svatováclavským“ (n. p. víra svatováclavská) a že ke svatému tomuto mučedníku od nejstarších již dob volal o pomoc známou písní: „Svatý Václave, vévodo české země . . . nedej zahynouti nám, ni budoucím . . . Kriste eleison!“

L í t o s t.

Představ si Ježíše, - svého Vykupitele, jak na hoře Olivetské na zem' padá, - jak v úzkostech krvavý pot jeho k zemi kane, - jak srdce jeho naplněno hořkostí a zármutkem. - Považ, jak velikou bolest působil Srdci Ježíšovu každý hřích, - každý těžký hřích, jehož jsi se dopustil, - a jak rozinnožil trýzeň tohoto smutného pukajícího Srdce. - Ó jak jsi byl tvrdým a ukrutným k svému Vykupiteli - v jeho smrtelné úzkosti; - co jsi měl Srdce Ježíšovo těšiti, - znovu jsi je zarmucoval. - Proto říkej se srdcem zkroušeným: „Můj Ježíši, prosím tě za odpuštění - a lituji všech hříchů svých: - neboť jimi urazil jsem tvé bolesti plné Srdce, - které nade všecko miluji.“

V í r a.

Věřím v tebe, pravý, - ve třech osobách jediný Bože, - Otče, Synu a Duše svatý, - jenž jsi všecko stvořil, - všecko zachovááš a spravuješ, - jenž dobré odměňuješ a zlé tresceš. Věřím,

že Syn Boží se vtělil, aby nás vykoupil, - a že Duch svatý svou milostí nás posvěcuje. Věřím, že duše naše nesmrtelná, - milost pak Boží nám ke spáse nevyhnutelně potřebná jest. - Věřím a vyznávám všecko, - čemu Ježíš Kristus učil, - co svatí apoštolé kázali - a čemu svatá římskokatolická církev věriti velí. - Tomu všemu věřím, - protož jsi, ó Bože, věčná a neskonalá pravda a moudrost, - kteréž nelze, aby oklamala, - aniž lze, aby byla oklamána. - Bože, rozmnož víru mou!

N a d ě j e.

Doufám, ó Bože, a důvěřuji se pevně, - že mi pro zásluhy Ježíše Krista ráčíš dáti spásu věčnou, kterou jsi přislíbil všem, - kdož tvá přikázání zachovávají. - Proto doufám od tebe, - že mi odpustíš hříchy mé i dáš všechny potřebné milosti, - abych si zasloužil věčnou blaženost. - Toto všecko doufám od tebe, - poněvadž jsi všemohoucí, - nejvyšší dobrotivý, milosrdný a věrný - a proto splnití můžeš a chceš, co jsi přislíbil. - V této naději chci žíti a umříti. - Bože, posilni naději mou!

L á s k a.

Bože a Pane můj! - Miluji tě z celého srdce svého a ze vší síly své, - protože jsi tak neskonale krásný, dobrý a dokonalý. - Ty, věčný Otče, stvořil jsi všecko i také mne. - Ty, Pane Ježíši,

jsi mne na kříži vykoupil, - ty, Duše Svatý, mne posvěcuješ. - Zdaž je možná láska větší, - než jest láska tvá, ó můj Bože! · Nejsvětější Trojice dej mi, - bych tě nade všecko miloval, · poněvadž ty jsi mne od věčnosti milovala - a nade všechno lásky hodna jsi. · Miluji-li tebe, - kterak bych mohl nemilovati toho - jehož milovati mi kážeš? · Jest to bližní můj. - Každého člověka, přítele i nepřitele, chci milovati jako sebe samého pro tebe a v tobě, · ukřižovaný Ježíši můj! · V této svaté lásce k tobě a bližnímu · dej mi žíti a umříti, i všecko raději trpěti, - než jediným hříchem zarmoutiti tvé srdce láskou planoucí. · Bože, rozněcuj ve mně tuto lásku k tobě vždy víc i více · i dej abych v této lásce s tebou spojen setrval na věky. Amen

